

Disposiciones Presidenciales de fecha 14-06-2020, Reformadas el 17, 24 y 31 de mayo y 5 y 7 de junio de 2020
Traducido por ALMG
Idioma maya Tz'utujil

NA'OOJIL RIXIN K'AMOL B'EEY AMAQ' JA TOQ K'O RUK'AYEEWAAL SAQAMAQ' K'IN RUB'EYYAAL TZIJI CHI NB'ANATAJI

IXIMULEEW, 14 RIXIN IIK' JUNIO RIXIN 2020

**NIMARISAANEEM RIXIN K'AMOL B'EEY AMAQ' RIXIN 14 RIXIN IIK' MAYO RIXIN 2020
XK'AX K'A 17, 24 K'IN 31 RIXIN IIK' MAYO K'IN 5 K'IN 7 RIXIN IIK' JUNIO RIXIN 2020**

RUXE'AL KOMON TAQ TZIJI

Ja Cholk'asleemaal rixin tinaamit Iximuleew, nuuya' k'a chi ja saqamaq' rixin Iximuleew, nkichojmirisaj kii' chi re ruchajixiik ruk'asleemaal k'in mokajil winaq k'in ja rub'eeyaal chi re jar utz laj xamaliil jun kowil chii'aaj rixiin winaq, ma k'o ta k'a jun neel kaan, rub'ina'aan kowil chi'aaj tinaamit; chaqajaa' ja rupuwoqil k'in rub'ajnikil rixin tinaamit Iximuleew k'in cholsamaaj rixin tinaamit winaqarsax k'a k'in chojmirsax k'a chi re rub'eeyaal taq na'oojil rixiin q'atoj taq tziij; ronojel taq mokajil k'a nenimaani ja nekomal kii' chi re ja saqana'oojil ruk'iin ja saqana'oojil rixin tinaamit k'in nq'ijixi ja utz laj taq na'oojil.

Chi re jar **Ajilab'aliil Rukowilal Champomal Tziij 5-2020, 6-2020, 7-2020, 8-2020 k'in 9-2020** rixin K'amol B'eey Iximuleew ruk'iin Mookaaj Ajpopaa', nkeeya' k'a rub'ixiij chi ja kaji' rumaal **Rukowilal Champomal No. 8-2020, 9-2020, 21-2020 k'in 22-2020** rixin Amaq'il Iximuleew, nkib'ij k'a, xq'ax k'a, xkichomirisaj k'in kinimarisaa' ja Ruk'ayeewa' Saqamaq', k'in k'ooli ja rukowilal chi paam Cholk'asleemaal rixin Iximuleew nb'ij k'a chi rijqale'm ja K'amol B'eey Iximuleew nuuya' ja na'oojil pan ajninaq ja k'o rujamaxiik chi re Ruk'ayewa' Saqamaq', k'in k'a nutz'et k'a jar Amaq'il Iximuleew chi paam moolooj pan ajninaq.

Rixin q'iij 14 rixin iik' mayo rixin 2020 xya' k'a rub'eeyaal Na'oojil rixin K'amol B'eey Amaq' ja toq k'o Ruk'ayeewa' Saqamaq' k'in Rub'eeyaal Tziij chi Nb'anataji, k'in nimarisax k'a k'in xk'exi rixin 17, 24 k'in 31 rixin iik' mayo k'in 5 k'in 7 rixiin iik' junio rixin 2020, nb'ij k'a ja na'oojil xk'utuni k'in utzilaj xamaliil k'in ruseepoon ri' jar Itzelaal taq Yaab'iil COVID -19 (SARS-CoV-2), k'in qas rajawaxik nk'isi rub'eeyaal Na'oojil rixin K'amol B'eey Amaq' ja b'ijitanaq chi paam k'saleemaal rumaal jar Itzeel Yaab'iil k'in nk'ax k'a julee' ja na'oojil chi paam k'a ja q'iij ja nb'antaji, cha utz chi re ja ronojeel tinaamit.

Chi ja ko'l q'etooj rukowil chii'aaj kixin ja winaqii' neb'ewasax to k'a chi paam Cholk'asleemaal rixin tinaamit Iximuleew nb'ij, nk'uxlax k'a ja na'oojil ja nb'ij ja Chojmirisaaneem Xq'ajko'jsetul chi re Rukowil Chii'aaj Winaq k'in julee' chik samajib'al ula' taq tinaamit k'in ja nojel taq q'etooj nb'ani nchol na k'a chi ruuwach ja tinaamit, K'amol taq B'eey k'in Ajsamajeelaa' amaq', mookaaj amaq' k'in ja ko' rajaawaal pa tinaamit owi rixin julee' tinaamit chik, nb'antaj ta k'a pa rukowilaal tziij chi ronojelaal.

Chi ja, nimalaj ijqale'm rixin utz laj xamalil k'in ja na'oojil b'ar ojk'o wi' kaamiik ri', ja Chituy Champomal Xamaliil Tinaamit K'in To'oneel Amaq' xq'axaj ja Rub'eeyaal Amaq' rixin Ya'ooj Wachaj rixin Itzeel Yaab'iil SARS CoV-2 k'in rupa'lib'al chi re rujaaqik ja q'etooj b'anon, k'o k'a

chi paam Rukowilal Champomal Ajilab'al 146-2020 rixin q'ij 2 rixiin iik' junio rixin 2020, k'ooli na'oojiil ja xtiba'n chi re.

XA K'A RUMAAL K'A RI'

Ja nusaamaaj chi re in K'amol B'eey Iximuleew, ya'oon k'a rukowilaal chi re rub'eeyaal na'oojiil k'in ja kowirsan rii'iil nb'ij ja wijqale'm, nb'i k'a ja julee' na'oojiil ri'.

NIMARISAANEEM, TZ'AQATISAANEEM K'IN K'AXOOJ NA'OOJIIL RIXIIN K'AMOL B'EY AMAQ' JA TOQ K'O RUK'AYEEWAAL SAQAMAQ' K'IN RUB'EYYAAL TZIJI CHI NB'ANATAJI

Ja kani' chi re ch'ob'ooj na'oojiil, runuuk'iik k'in rukoojiik jaa wa' Na'oojiil Rixiin K'amol B'eey Amaq' ja k'ooli kaamiik k'in rub'eeyaal ja k'axooj, tz'aqatisaaneem k'in nimarisaaneem nk'am opoon k'a ja **Rub'eeyaal Ch'ujch'ujil ja utzilaaj Xamaliil k'in Rub'eeyaal Q'atooj Tziji Tinaamit**, junaam k'a ruk'iin ja na'oojiil rixin amaq' ja rub'eeyaal utziil laj k'asleemaal.

Ja rub'eeyaal na'oojiil nb'antaji rumaal ja ki'koteemaal kixin winaqii' k'in nkoji chi paam ronojel tinaamit rixin Iximuleew, chi paam taq k'ojlib'al k'in ronojel ch'ijch' ja nb'intisaxi chi paam ruxoraliil amaq', k'in qas chi paam rub'eeyaal na'oojiil k'in nimaaneem ronojel utz laj taq rub'eeyaal mookaaj jar ojtaqin ruuwach ja k'o chi paam ja qatinaamit.

NAJB'EY: NIMARISAANEEM K'IN RUKOJIK.

Okinaq k'a kaamiik chaqajaa' ja q'etooj ramajiil ya'oon rumaal Na'oojiil rixiin K'amol B'eey Amaq' rixin q'ij 14 RIXIN IIK MAYO RIXIN 2020 k'in k'axooj rixin q'ij 17, 24 k'in 31 rixin iik' mayo k'in 5 k'in 7 rixin iik' junio rixin jaa wa' juunaa' ri', nb'ix opoon chi na k'a, rub'eeyaal tziji chi nb'anataji k'in nya' chik k'a julee' k'axooj k'in tz'aqatisaaneem chi paam jaaa wa' na'oojiil ri'.

Jaa wa' na'oojiil k'in k'axooj nmataj ruk'ojiik rixin **LUNES 15 RIXIN IIK' JUNIO RIXIN 2020** pa taq 5:00 ramaaj.

RUUKAAB: NA'OOJIIL RUTZAQAAT RIXIIN Q'ETOOJ UTZIIL XAMALIIL RUMAAL JOTOLEEM RIXIN RUK'AYEEWAAL JA YAAB'IIL PA TAQ NIMAATINAAMIT RIXIN GUATEMALA, SACATEPÉQUEZ, EL PROGRESO K'IN SAN MARCOS.

Rumaal jar ajilaaneem nuuya' ja Chituy Champomal Xamaliil Tinaamit K'in To'oneel Amaq' nya' k'a q'etoneem k'in tz'aqatisaaneem cha utz neb'ejaji chi re ja na'oojiil rixin chajiineem rixin kixamalil ja siwaan tinaamit, rumaal k'a ri' nya' chik k'a julee' Na'ooj rixin K'amol B'eey Amaq' rixiin kaamiik , k'in nkoji chi paam ja julee' **NIMAATINAAMIT RIXIN GUATEMALA, SACATEPÉQUEZ, EL PROGRESO K'IN SAN MARCOS:**

1. Q'ETOOJ KO'L RAMAJIIL RIXIN CH'IJCH'

Ja ch'ijch' nab'echa' k'a kani' **ch'ijch' awixiin (rejtaliil ajilib'al rixin ch'ijch' numaj eel k'a chi paam "P") XA K'A RUYONANIIL NB'INTISAXI** chi paam ja julee' q'ij ya'oon chi ke' ri':

- a) Ch'ijch' ja k'o rejtaliil ya'oon numaj eel k'a ("P") ntz'at k'a jar ajilab'aliil chi re ja chi paam oxii' k'o wi' nuk'is ta k'a pa wa'iix (0), ka'i' (2), kaji' (4), waqii' (6), waqxaqii' (8) utz k'a nkib'itisaj ja julee' q'ij ri' martes 16, jueves 18, sábado 20, lunes 22, miércoles 24, viernes 26 rixin iik' junio.

- b) Ch'ijch' ja k'o rejtalilil ya'oon numaj eel k'a ("P") ntz'at k'a jar ajilab'aliil chi re ja chi paam ox'i k'o wi' nuk'is ta k'a pa juun (1), ox'i (3), jo'oo' (5), wuquu' (7) k'in b'elejee' (9) utz k'a nkib'itisaj ja julee' q'iiij ri' miercoles 17, viernes 19, martes 23, jueves 25, sábado 27, viernes 26 rixin iik' junio):

Jaa wa' chol q'iiij ri' rixin Na'oojiil nya' k'a rub'eeyaal ri' (jar ajilab'al ntz'at k'a ja k'isb'al ajilab'al rixin rejtalilil ja ch'ich'j):

Lunes	Martes	Miércoles	Jueves	Viernes	Sábado	Domingo
15 rixiin junio Ma k'o ta q'etooj.	16 rixiin junio Nb'intisax k'a 0, 2, 4, 6, 8	17 rixiin junio Nb'intisax k'a 1, 3, 5, 7, 9	16 rixiin junio Nb'intisax k'a 0, 2, 4, 6, 8	17 rixiin junio Nb'intisax k'a 1, 3, 5, 7, 9	16 rixiin junio Nb'intisax k'a 0, 2, 4, 6, 8	21 rixiin junio MA k'o ta nb'ini.
16 rixiin junio Nb'intisax k'a 0, 2, 4, 6, 8	17 rixiin junio Nb'intisax k'a 1, 3, 5, 7, 9	16 rixiin junio Nb'intisax k'a 0, 2, 4, 6, 8	17 rixiin junio Nb'intisax k'a 1, 3, 5, 7, 9	16 rixiin junio Nb'intisax k'a 0, 2, 4, 6, 8	17 rixiin junio Nb'intisax k'a 1, 3, 5, 7, 9	28 rixiin junio MA k'o ta nb'ini.

Ja q'etooneem b'iitaj qaaj nkoj chi ke alaj taq ch'ijch' ja jani' nb'iiij ja rub'eeyaal tziiij ja yaatajinaq chi paam ja Molaajil rub'eeyaal taq tziiij kixin ch'ijch' kojoon kaamiik. Jaa wa' q'etooneem ri' ma tok chi ke kejach'ijch' nixta chak'achik kejach'ich' ta.

Ja rixin domingo 21 k'in 28 rixin junio rixin 2020 jaa ri' ma k'o ta wi' jun ch'ijch' xtib'iyaaaj ta ja k'o rejetaal rixin pa yonil ("P"). Ja julee' ch'ijch' chik jaa ri' jaa nkeeb'an ja jani' yaatajinaq chi paam ja Na'oojiil rixin Rutata' Amaq' Roox rixiin awa' ya'ol rub'eeyaal ri'.

Jar ee jaru' winaqii' utz nek'eje chi paam jar alaj taq ch'ijch' jaa ri' kee ri' jar ee jani' utz nb'iiij ja ya'oon k'aas chi ke chi paam ja keewuuj rixin b'ijneem. Ja k'a b'aar utz wi' nooki, rajawaxiik chi ninimaxi ja nb'iiij ja Chojmiineem Chituy Ajilab'al 146-2020 rixiin Chituy rixin Utzil Wacchiil k'in Nimal Winaqii'.

Ma tooki jaa wa' q'etooneem chi ke winaqii' ee rixin utzil wachiil, chojq'a' rixin kowiil, nixta ta k'a chi ke jar ee k'o chi paam ja Na'oojiil rixin Rutata' Amaq' Roox k'in Ruukaaj rixin 14 rixin mayo rixin 2020 k'in ruk'eexoaj.

Jaa wi' ma ti b'anataji jaa wa' jun q'etooneem ri' jaa ri' nb'anataj q'etooj tziiij chi riiij ja jani' nb'iiij ja Molaajil rub'eyab'al taq tziiij kixin ch'ijch', Chojmiineem Champomaal Ajilab'al 273-98, ch'ujtatziiij 184 rajilab'al 3, jaa ri' nb'iiij jun tojooneem junq'o0 jo'k'al puwaq (Q. 500.00). Chaqajaa' ja k'amol b'eey utz wi' nuub'an jun wuuj ja nb'ij wi' chi ma xb'anataj ta ja na'oojiil rixin rutata' amaq' owi, naq nraajo', utz jaa' nb'anataji ja jani' nraajo' ja majk owi taq iil chi riiij jar utzil wachiil kixin winaqii'.

2. Q'ETOONEEM CHI B'YAAJEEM PA TAQ NIMAATINAAMIT

Ja b'iyaaajeem, ok'oweem k'in silooneem pa taq wi'atinaamit jaa ri' ronojeel q'etoon ruuwach ja ne eel to k'in ne'eqaaji pa wi'atinaamit rixin Guatemala, Sacatepequez, El Progreso k'in San Marcos. Nel kaan k'a chi paam jaa wa' q'etooneem ri' ja araneelaa' kixin nimaneelaa' rixin utzil wachiil k'in ee rixin ajninaq rixin ch'ajch'oojiil, kowiil kixin tinaamit k'in yoniil, way ya', naquun rixin aq'o0m, aral puwaq k'in ejqa'n chi ronojeel.

3. K'EXOOJ CHI RE RAMAAJ RIXIN RUKOOJIIK JA Q'ETOONEEM K'IN REJTAAL B'YAAJEEM JA NKOJJI' CHI PAAM RONOJEEL NIMAMAQ'.

Nk'ejxi ja najb'eey, ruukaab' k'in roox mook tziiij rixin najb'eey ajalab'aliil (1°.) rixiin ja Na'ojiil rixin Rutata' Amaq' RUUKAAB' rixin q'iij 14 rixin mayo rixin 2020, k'exoon rumaal Na'ojiil rixin Rutata' Amaq' rixin q'iij 17, 24 k'in 31 rixin mayo rixin 2020. **“CHI RE KOWIIL RIXIN UTZIL WACHIIL KIXIN WINAQII' K'IN JA Q'ETOONEEM NRAAJO' K'IN REJTAAL RIXIN B'YAAJEEM”**, kee wa' nk'eje kaan ri':

(“1”) Q'ETOONEEM CHI PAAM K'OJLIB'AL RIXIN PA JAAY: Nq'eit ruuwach rumaal utzil wachiil kixin winaqii' ja tzoqopiineem chi re b'iyaaajeem nuumaj eel pa 18:00 ramaaj pa q'iij neruk'isa' pa 05:00 ramaaj rixin chi ruukaab' q'iij, nek'eje'e ja winaqii' chi paam jaa ri' ramaaj pa k'ojlib'al b'aaar ee k'o wi' (k'ojlib'al, mookaaj, ochooch, jaay, nima jaay owi julee'), q'etooneem ja nok chi paam jar ok'oweem k'in b'iyaaajeem chi ke winaqii', b'intisil ch'ijch', winaqii' pa ch'ijch', ch'ijch' k'in ronojeel ruuwach chi araneelaa' pa b'eey rixin jun winaq owi e k'iy xa xar nel kaan chi paam jaa wa' q'etooneem ja q'iij domingo 21 k'in domingo 28 rixin junio rixiin jaa wa' juunaa' ri', ja b'aaar ja k'eeleem pa jaay jaa ri' nuumaj eel pa taq 0:00 neruk'isa pa 24:00 ramaaj rixiin jaa ri' q'iij, rumaal jar utzil wachiil kixin winaqii'.

Jaa wa' na'ojiil ri' nuumaj eel ookeem pa q'iij LUNES 15 RIXIN JUNIO RIXIN 2020 pa 05:00 ramaaj NERUK'ISA PA LUNES 29 RIXIN JUNIO RIXIN 2020 pa 05:00 ramaaj, CHI PAAM RONOJEEL RULEEWAAL NIMAMAQ', xarwari' ja wi k'o rajawaxiik chi nk'ejxi.

Ja chi nb'aj kowineem chi re ok'oweem owi b'iyaaajeem chi paam ja 18:00 k'in 05:00 ramaaj rajawaxiik chi at k'o chi paam ja rub'eeyaal nimaq ruuq'iij rixin ramaajil ja yaatajinaq chi paam jaa wa' na'ojiil rixin rutata' amaq'.

RUUKAAJ: REJTAAL CH'AJCH'OJIIIL RIXIN RUTZ'AAQAAT Q'ETOOJ.

Rajawaxiik k'a chi nkooji ja julee' cholaj rejtaal ch'ajch'ojiil rixin rutz'aaqaat q'etooj chi paam ronojeel ja k'ojlib'al, jaay, k'ayiineem, mookaaj k'in julee' chik, nok chi paam ja mookaaj e rixin champomaal, ja ya'oon k'aas chi ke rumaal ja Na'ojiil rixin Rutata' Amaq' cha utz nkeeb'an kisaamaaj, k'in yaatajinaq chi ke chi ne'ook winaqii' kuuk'iin owi kojoneelaa'.

- a) Ronojel nimaaneem chi ke winaqii' owi kojoneelaa' wi q'anij ne'opooni k'in nek'eje'e chi ronojeel mookaaj kixin winaqii' owi pa yonil, rajawaxiik nkeek'is kaan pa taq 16:00 ramaaj, xa xar nel kaan chi paam ja nimaaneem rixin utzil wachiil chi ronojeel.
- b) Ja nimaaneem k'in okisaaneem chi ke winaqii' owi kojoneelaa' ja ne'opooni k'in nek'eje'e, xa ruuyoon utz nb'anataji ja wi nkeeb'an ja ya'oj kojol kuuk'iin winaqii' rixin 1.5 jaaj chi junjunaal winaq k'in qas nuumaj na ja k'ooli njachowi kojol, tasab'al owi peraj taq naaquun rixin to'b'al rii'iil.
- c) Ja mokajjiineem owi ee jaru' winaqii' rajawaxiik chi nkeeb'an k'in nkiniimaaj ja ya'oj kojol kuuk'iin winaqii' rixin 1.5 jaaj chi junjunal winaq.
- d) Rajawaxiik chi nya'i pan okib'al chi junjunal k'ojlib'al jun ya'oj rub'iixiik ja q'aalaaj chi utz ja nb'iij ee jaru' winaqii' ja utz nek'eje chi paam chi nekowiini nkiniimaaj ja ya'oj kojol kuuk'iin winaqii' owi tunuj rii'iil rixin 1.5 jaaj chi junjunal winaq, ja k'a xb'iitaj qaaj ri' chi nooki chi re tz'etooneem kumaal ja k'amol taq b'eey ee pa'l chi rijj.

ROO': JULEE' NA'OJIL CHIK.

Ja mookaaj rixin champomaal ma utz ta xtikeeb'an jun saamaaj rixin ta nimaq'iij rixin k'uluj q'iij, natab'ab'al taq nimaq'iij owi julee' chik juunaam ja xa nuuya' ruk'ayeewaal chi re utzil wachiil.

Jaa wa' na'ojiil ri' nyaataj rub'iixiik chi paam ja yujqaan taluwach taluch'ijch' rixin amaq' k'in nq'aalajisaxi chi paam ja wuuj rixin q'iij q'iij rixin Nik'aj Setul, nb'iix chi ke ja winaqii' chi paam ronojeel ja q'alajisal k'in paxil ruuwach taq tzij nb'ajn kowiineem chi riij, nooki chaqajaa' ja k'amakematz'ijb' rixin Champomaal.

TIB'IIXI K'IN TIB'ANATAJI

ALEJANDRO EDUARDO GIANNATTEI FALLA
PRESIDENTE CONSTITUCIONAL

HUGO ROBERTO MONROY CASTILLO
MINISTRO DE SALUD PÚBLICA Y ASISTENCIA SOCIAL

LEYLA SUSANA LEMUS ARRIAGA
SECRETARIA GENERAL
DE LA PRESIDENCIA DE LA REPUBLICA

[E-528-2020]-15-junio